

Παιδαγωγοί και παιδαγωγική σκέψη στον ελληνόφωνο χώρο (18ος αιώνας- Μεσοπόλεμος)

Ενότητα 10: Η Παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (19^{ος}
αι.)

Β. Δεμενίδου, Δ. Σκάγια, Ε. Σταυρογιάννη
Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ιωάννης Πανταζίδης

«Ο Φιλολόγος-Παιδαγωγός»

Ιστορικό πλαίσιο

- Νεοανθρωπισμός – στροφή στις κλασικές σπουδές.
- 1864- κλείσιμο Διδασκαλείου.
- 1877- διδασκαλία Γυμνασιακής Παιδαγωγικής λόγω έλλειψης πρακτικής άσκησης.
- 1878- επανίδρυση Διδασκαλείου.
- 1884- διάταγμα για παιδαγωγικές σπουδές στο εξωτερικό.

- 1893- παιδαγωγικό φροντιστήριο.
- 1895- καθηγητές μόνο με πτυχίο πανεπιστημίου.
- 1899- ίδρυση έδρας Γυμνασιακής Παιδαγωγικής και Μεθοδολογίας υπό Ζαγγογιάννη.

Βιογραφία

- ❖ Γεννήθηκε το 1827 στο Κρούσοβο της Μακεδονίας.
- ❖ Φοίτησε στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- ❖ Το 1847 δίδαξε ως σχολάρχης στη Μακεδονία.
- ❖ Μετά τη λήξη των σπουδών του μετέβη στη Γερμανία για περαιτέρω φιλολογικές και παιδαγωγικές σπουδές.
- ❖ 1858-1861 δίδαξε πάλι στη Μακεδονία.

- ❖ Το 1862-75 διορίστηκε καθηγητής στο Α΄ Γυμνάσιο Αθηνών, παράλληλα μέχρι το 1975 ήταν διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης.
- ❖ Από το 1875 έως το 1900 εξελέγη καθηγητής των ελληνικών γραμμάτων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- ❖ 1892-1893 διευθυντής του Παιδαγωγικού Φροντιστηρίου.
- ❖ Απεβίωσε το 1900 στην Αθήνα.

Ενδεικτική Εργογραφία

- ❖ *Των παρά Ξενοφώντι διορθωτέων ...*, χ.τ, χ.ε, 1858.
- ❖ *Λόγος Εισιτήριος, Αθήνα, Ερμής, 1876.*
- ❖ *Διορθώσεις εις Μιχαήλ Ψελλού Χρονογραφίαν, Αθήνα, Ερμής, 1879.*
- ❖ *Ομηρικόν Λεξικόν, Αθήνα, Κωνσταντινίδης, 1888.*
- ❖ *Ειδύλλιον εις την ΚΕ' αμφιετηρίδα της Βασιλείας της Α. Μ. Γεωργίου του Α' κατ' εντολήν της Ακαδημαϊκής Συγκλήτου, χ.τ., Αδελφοί Περρή, 1888.*
- ❖ ***Γυμνασιακή Παιδαγωγική, Αθήνα, Κωνσταντινίδης, 1889.***

- ❖ *Χρονικόν της πρώτης πεντηκονταετίας του Ελληνικού Πανεπιστημίου κατ' εντολήν της ακαδημαϊκής Συγκλήτου και δαπάνη του Εθνικού Πανεπιστημίου, Αθήνα, Παλιγγενεσία, 1889.*
- ❖ *Περί των εν Αθήναις πολιτικών εταιριών : Λόγος απαγγελθείς εν τω Εθνικώ Πανεπιστημίω τη 29 Νοεμβρίου 1892, Αθήνα, Βλαστός, 1892.*
- ❖ *Κριτικά παρατηρήσεις εις τα Ηθικά του Πλουτάρχου, Αθήνα, Εστία, 1898.*

Γυμνασιακή Παιδαγωγική

Περιεχόμενα:

- Σκοπός Γυμνασίου
- Διδασκόμενα μαθήματα
- Μορφές διδασκαλίας
- Εκλογή & διάταξη ύλης
- Τρόπος διδασκαλίας μαθημάτων
- Εν Γυμνασίω αγωγή
- Καθήκοντα μαθητή-δασκάλου
- Ποινές
- Εξετάσεις

ΓΥΜΝΑΣΙΑΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τόν τε φοιτητών τῆς φιλολογίας καί πάντων ἄν γενέι
τόν διδασκάλων τῆς μεσῆς ἐκπαιδεύσεως

ΥΠΟ

Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς φιλολογίας καί διδασκαστοῦ
ἐν τῷ Παιδαγωγικῷ Ἐργαστηρίῳ.

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΝΕΣΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1889

Σκοπός Γυμνασίου

➤ «Προπαιδευτικός»

«Είμεθα ηναγκασμένοι να επεκτείνωμεν τον σκοπόν του Γυμνασίου, θεωρούντες ουχί μόνον ως προπαιδευτικόν των μελλόντων επιστημόνων» (σ. 10).

➤ «Τελειοπαιδευτικός»

«Αλλά και ως αυτοτελές παιδευτήριον των μελλόντων να εξέλθωσιν εις τον πρακτικόν βίον και να ανήκωσιν οπωσδήποτε εις την ηγέτιδα τάξιν της κοινωνίας» (σ.10).

Νομοθετικός ορισμός Γυμνασίου

➤ Άρθρο 2

«Πρώτιστος σκοπός των Ελληνικών σχολείων είναι να προετοιμάζουν για τα γυμνάσια» (σ. 10).

➤ Άρθρο 64

«Σκοπός του Γυμνασίου είναι η περαιτέρω ανάπτυξις της εις τα ελληνικά σχολεία προκαταρκτικής εκπαιδεύσεως καθ' όλους τους κλάδους και κυρίως η προπαρασκευή των μαθητών όσοι μέλλουν να σπουδάσωσιν ανωτέρας επιστήμας εις το πανεπιστήμιον» (σσ. 10-11).

➤ Άρθρο 134

«Περαιτέρω ανάπτυξιν και μόρφωσιν των εν τοις αστικοίς σχολείοις εκπαιδευθέντων νέων και παρασκευήν αυτών εις τας επιστημονικάς σπουδάς» (σ. 11).

Διδασκόμενα μαθήματα

➤ Νέα Ελληνικά

«Κατά την ημετέραν γνώμην η διδασκαλία της νέα ελληνικής εν μεν ταις κατωτέραις τάξεσι του ελληνικού σχολείου την μόνην γλωσσικήν διδασκαλίαν. εν δε τη ανωτέρα και ταις του γυμνασίου πρέπει να υπάρχει εν άπασαι παραλλήλως προς την της αρχαίας ελληνικής» (σ. 17).

Αρχαία Ελληνικά

«Διδασκαλία των δύο αρχαίων κλασικών γλωσσών, της ελληνικής και λατινικής» (σ. 17).

«Αναγκαιούσης εις την περαιτέρω ανάπτυξιν του πνεύματος, η κυριωτάτη είναι η γλώσσα. Διότι αν είνε αληθές ότι το πνεύμα δια πνεύματος τρέφεται, η γλώσσα ήτις είνε κάτοπτρον της πνευματικής ενέργειας και ζωής» (σ. 18).

Λατινικά

«Εις την δια της γλώσσης ανάπτυξιν του πνεύματος απαιτείται η σπουδή ξένης τινός γλώσσης» (σ. 19).

«περιέχουσι πλείονα πλούτον, ποικιλίαν, ακρίβειαν και διαύγειαν των γραμματικών τύπων, πλούτον και σαφήνειαν της συντάξεως...γεγραμμένων πνευματικών προϊόντων, και είναι στενώς συνδεδεμένοι προς πάντα τον νεώτερον πολιτισμόν τον Ευρωπαϊκόν» (σ. 19).

Μαθηματικά

«Πλην του πρακτικού σκοπού...έχει και καθαρώς παιδαγωγικόν σκοπόν... δεν απαιτείται φαντασία ούτε μνήμη ούτε συναίσθημα, αλλά μόνη η καθαρά διάνοια» (σ. 27).

«Η διάνοια κατά την σπουδήν των μαθηματικών ασχολείται περί γνώσεις ασφαλεστάτας, περί ων ουδεμία ενδέχεται αμφιβολία» (σ. 28).

Διδακτική μέθοδος

Ως προς την ύλη

➤ Υποδειγματική

«Διότι κατά πρώτον μανθάνει τις μέρη μόνον, οίον γράμματα, γραμμάς, κινήσεις τινάς απλάς κ.τ.λ.» (σ. 35).

➤ Συνθετική

«(...) και έπειτα εκ της συναρμογής αυτών εις όλα παράγεται η ανάγνωσις, γραφή, εικών, κ.τ.λ.» (σ. 35).

Ως προς το διδασκόμενο πρόσωπο

- **Ακροαματική**
- *«Κατά την μετάδοσιν όλως νέων γνώσεων και μάλιστα ιστορικών, γεωγραφικών κ.α.τ. θα μεταχειρισθεί την ακροαματικήν μέθοδον αλλά και την εποπτικήν δια της χρήσεως σχημάτων, πινάκων, απεικονίσεως πραγμάτων» (σ.36).*
- **Διαλογική**
- *«Διδάσκων τις... ου μόνον ίνα μάθη το εν τη διάνοια τω μαθητού υπάρχον ποσόν και ποιόν των γνώσεων...αλλά και ίνα βεβαιωθή αν η νέα μεταδοθείσα γνώσις εισήλθεν εις το νου του μαθητού» (σ. 36).*

-
- **Γενετική**
 - *«Η λύσις προβλημάτων, ζητημάτων, σύνθεσις γυμνασμάτων, θεματογραφία γίνονται δια της λεγόμενης γενετικής μεθόδου» (σ. 36).*

Εκλογή και διάταξη ύλης

Η διδακτέα ύλη πρέπει να είναι:

«Απλή»

«Ὅστε αμέσως να γίνει υπό του διδασκόμενου καταληπτή, άνευ τινός κόπου του πνεύματος» (σ. 39).

«Αναμφισβήτητος»

«Πάσα αμφιβολία γεννά σύγχυσιν και αβεβαιότητα εν τω πνεύματι, δυσπιστίαν προς τε το μάθημα και τον διδάσκαλον και ανορεξίαν προς το μανθάνειν» (σ.40).

«Κανονική»

«Παν ό, τι είνε κανονικόν, είνε και απλούν και βέβαιον, τουναντίον δε ό,τι αντιβαίνει προς τους κανόνας μιας τινός μαθήσεως, παρουσιάζει ποικιλίαν, αμφιβολίαν, επομένως σύγχυσιν» (σσ.40-41)

«Συμμέτρως διατεταγμένη»

«Έκαστη τάξις του σχολείου και γυμνασίου οφείλει να έχη προς διδασκαλίαν εξ εκάστου μαθήματος ωρισμένον ποσόν γνώσεων... ίνα διατηρείται η αναγκαία ενότης κατά την διδασκαλίαν ενός τινός μαθήματος» (σ. 41).

Μέθοδοι διδασκαλίας

«Παράδοσις»

«Απαιτείται να κατέχη το διδακτέον μάθημα... να είναι ούτω παρασκευασμένος ώστε να παραδίδει αυτό... από στήθους, ουχί από βιβλίου ή τετραδίου (σ. 46) (...) να είνε εις πάντας επήκοος... (σ. 47)(...) φράσις ορθή, φράσις εκλεκτή, αλλ' ουχί και επιτηδευμένη (σ.48)... εντύπωσις ομιλίας αβιάστου, φυσικής και εμψύχου (σ. 48)...ευσύνοπτος, ενσυνείδητος» (σ.49).

«Ερώτησις και απόκρισις»

«Η ερώτησις έχει διπλούν σκοπόν, τον μεν ελεγκτικόν ή δοκιμαστικόν, τον δε εξεγερτικόν ή διαπλαστικόν» (σ. 51).

«Επανάληψις»

- *«Γίνεται η επανάληψις κατά τας απομνημονεύσεις ή αποστηθίσεις» (σ. 56).*
- *«Αλλ' η επανάληψις έχει και άλλους διδακτικούς σκοπούς, ιδίως τον της βαθυτέρας εντυπώσεως και στερεώσεως ή διαφυλάξεως των γνώσεων, και τον της περαιτέρω αναπτύξεως του πνεύματος δια του συνειρμού των ιδεών και του κατά την επανάληψιν συνδυασμού νέων προς ταις ήδη υπάρχουσαις γνώσεων» (σσ. 58-59).*

«Κατ' οίκον του μαθητού εργασιών»

«Σκοπός των κατ' οίκων εργασιών του μαθητού είναι η συμπλήρωσις της εν τω σχολείω διδασκαλίας, είτε ως προς αύξησιν των γνώσεων του μαθητού, είτε ως προς την έντασιν της αυτενέργειας και ικανότητος του μαθητού» (σ.61).

Ιερά Μαθήματα

Προϋπόθεση: η γνώση θεολογίας

«Ο δάσκαλος των ιερών μαθημάτων να εδιδάχθη την θεολογίαν, ίνα ως άριστα διατάσσει την ύλη και εν επιγνώσει επιστημονική διδάσκη τας θρησκευτικὰς αληθείας» (σ. 73).

Ιστορικό στοιχείο

«Εν ω περιέχεται η ιστορία της θείας αποκαλύψεως, πάντα δηλ. εκείνα τα γεγονότα, εν οίς και δί' ων διεπλάσθη η χριστιανική θρησκεία» (σ. 74).

Δογματικό στοιχείο

«Εν ω περιέχονται αι αλήθειαι του χριστιανισμού, η χριστιανική δηλ. πίστις και η χριστιανική ηθική» (σ. 74).

Μητρική γλώσσα

Η αναγκαιότητα διδασκαλίας της

«Απαραίτητον θεωρείτο μάθημα η διδασκαλία της μητρικής γλώσσης» (σ. 81).

Ιδιαιτερότητα της νέας ελληνικής

«Η νέα ελληνική γλώσσα, γνησία και κατά τούτο θυγάτηρ και διάδοχος της αρχαίας, είνε και, πιστεύω, θα διατελεί πάντοτε ούσα ανώμαλος» (σ. 83).

Προϋπόθεση για το απολυτήριο

«Μηδείς μαθητής Γυμνασίου να λαμβάνη απολυτήριο, αν δεν είνε ικανός να γράψη αναμαρτήτως σύνθεμά τι λόγου άξιον περί θέματος εκ του γυμνασίου κύκλου ειλημμένου» (σ. 85).

Γλωσσική διδασκαλία

Αντιγραφή

«Ἐν ταις μικραῖς τάξεσι τα διορθούμενα γραπτὰ γυμνάσματα οιαδήποτε και αν εἶνε πρέπει να αντιγράφονται καλῶς και καθαρώς» (σ. 100).

Διδασκαλία γραμματικής

«Ἐχομεν ἀκόμη ν' ασχοληθῶμεν πρῶτον μεν περί τους τύπους της γραμματικῆς» (σ.101).

Ανάγνωση

«Πρέπει να καταβάλληται πολλή ἐπιμέλεια περί την ορθήν [ανάγνωσιν] δηλ. ου μόνον λογικήν ἀλλά μετ' ἠθους ἀνάγνωσιν και ἀπαγγελίαν περί την ἀκριβή κατανόηση και πιστήν και ἐλευθέραν ἀπόδοσιν των ἀναγνωσθέντων εἰς γλώσσαν ὁπωσοῦν καθαρεύουσαν» (σ. 102).

Γραφή

«Στοιχείον της γλωσσικής διδασκαλίας είναι το γράφειν» (σ. 103).

Αρχαία Ελληνικά (Ελληνικό Σχολείο)

1η βαθμίδα

- **Διδασκαλία της γραμματικής:**
- **Ξεκίνημα με τα πιο απλά στοιχεία της γλώσσας** (...της διδασκαλίας της αρχαίας πρέπει να είναι όσον το δυνατόν εύληπτος και απλή, σ. 113)
- **Άμεση χρήση των νέων θεωρητικών στοιχείων** (...δεν είναι... πρακτικόν να συσσωρεύητε εις τον νουν των μαθητών πράγματα, των οποίων ή σπανιώτατα θα λάβωσιν πείραν ή μετά παρέλευσιν χρόνου πολλού, σ. 113)
- **Εφαρμογή των γνώσεων** (...τα γραπτά γυμνάσματα, τα προωρισμένα εις ενάσκησιν των μαθητών εις τους διαφόρους γραμματικούς τύπους, σ. 116)
- **Όχι μηχανική αποστήθιση της ανάλυσης των λέξεων** (...να απαιτεί πάλιν την εν τη προτάσει χρήσιν άλλου τύπου της αυτής λέξεως, σ. 117)

- **Ανάγνωση κειμένων**
- **Εξοικείωση με τη γλώσσα και τα έργα των αρχαίων συγγραφέων** (*...η ανάγνωσις αρχαίων Ελληνικών τεμαχίων...σκοπόν έχει την εξοικείωσιν προς την αρχαίαν ελληνικήν και προς τα συγγράμματα των αρχαίων, σ. 118*)
- **Επιλογή έργων προσαρμοσμένων στην ηλικία τους, πιο κοντά στη μητρική τους που καλλιεργούν τη χρηστομάθεια** (*...να εκλέγωμεν τεμάχια ου μόνον εις την ηλικίαν αρμόδια, αλλά και εις τας γλωσσικάς γνώσεις των μαθητών, σ. 123*)

2η βαθμίδα:

- **Διδασκαλία γραμματικής-συντακτικού:**
- **Εκμάθηση του ετυμολογικού μέρους και του απλού συντακτικού** (*...της εκμαθήσεως του ετυμολογικού και διά της τακτοποιήσεως των ήδη πρακτικώς αποκτηθεισών γνώσεων εκ της συντάξεως, σ. 129*)
- **Εφαρμογή των γνώσεων** (*...να συμβαδίζωσι τα γραπτά γυμνάσματα ή θέματα, ίνα δι αυτών εντυπωθώσι κάλλιον οι γραμματικοί κανόνες, σ. 130*)

- **Ανάγνωση κειμένων**
- **Μελέτη έργων** (...ανάγκη να κρατώνται σημειώσεις υπό των μαθητών περί τούτων των αγνώστων αυτοίς φράσεων, λέξεων, συντάξεων και να εξετάση αυτούς ο διδάσκαλος, χωρίς να ζητή θεωρητικόν λόγον.
- **Σκοπός:** ...να εννοώσιν εντελώς οι μαθηταί τα αναγνωσθέντα και να δύνανται να αποδίδωσιν αυτά εις την οικείαν αυτών γλώσσαν., σ. 133).

Αρχαία Ελληνικά (Γυμνάσιο)

- **Α΄ τάξη: εκμάθηση και εφαρμογή του υπόλοιπου συντακτικού**

(...διέρχονται οι μαθηταί το υπόλοιπον του συντακτικού... εφαρμόζωσι πρακτικώς οι μαθηταί ό,τι...έμαθον εκ της θεωρίας της εν τω συντακτικώ., σ. 135).

- **όχι μηχανική ανάλυση σύνταξης**

(κατακρίνομεν την άνοστον και μηχανικήν εκείνην εργασίαν, την λεγομένην σύνταξιν, σ. 136).

- **Β' τάξη: κατανόηση πεζού λόγου**

(...να δύνανται ελευθέρως ν' αναστρέφονται εν τω ευκολωτέρω πεζώ λόγω, σ. 140).

- **Γ' τάξη: μελέτη των διαφορών των δύο διαλέκτων, της Ιωνικής και της επικής**

(...διαλεκτικάί διαφοραί της Ιωνικής και έπειτα της επικής (Ομηρικής) διαλέκτου, σ. 142).

- **γνώση ανάγνωσης με μέτρο**

(Η κατά μέτρον ανάγνωσις ου μόνον παρ' Ομήρω, αλλά και... παντός ποιητού είνε αναγκαία, σ. 144).

- **Δ' τάξη: μελέτη δραματικών έργων**

(...ανάγνωσιν δραμάτων και ειδυλλίων τινών του Θεοκρίτου ή λυρικών τινων ασμάτων εκ τινός λυρικής ανθολογίας, σ. 148).

- **γνώση ανάγνωσης με μέτρο**

(Η γνώσις του μέτρου είναι και ενταύθα αναγκαιοτάτη, και η κατά μέτρον ανάγνωσις απαραίτητος, σ. 149).

Λατινικά

- **Α΄ τάξη: ανάγνωση με σωστή προφορά**
(...αναγινώσκειν άσκησις...περί την ορθήν προφοράν, σ. 157).
- **Εκμάθηση των γραμματικών τύπων**
(...εκμαθήσεως των τύπων των ονομάτων, των αντωνυμιών και των ομαλών ρημάτων...ακριβεστέρα διδασκαλία της γραμματικής, σ. 158).

- **Β' τάξη: εκμάθηση των ιδιαίτερων φαινομένων**
(...τας συντάξεις τας εις την Λατινικήν
ιδιαζούσας, σ. 159).
- **Μελέτη κειμένων για εξοικείωση με τη γλώσσα
και όχι για γραμματική διδασκαλία**
(δεν πρέπει να μεταχειριζόμεθα τον συγγραφέα
προς γραμματική διδασκαλία, σ. 162).
- **Όχι έτοιμες μεταφράσεις**
(Ούτως τρέφεται η αμέλεια και ακηδία του
μαθητού και προάγεται η επιπολαιότητα, σ. 162).

- **Γ' τάξη: εφαρμογή της γραμματικής**
(Αν ονομάσει τις το έτος τούτο έτος εφαρμογής και μεστώσεως των γραμματικών γνώσεων, δεν αμαρτάνει., σ. 163).
- **Δ' τάξη: ανάγνωση ποιητών**
(...θ' αποδείξη ο μαθητής, αν έγεινε τω όντι κάτοχος του λατινικού πεζού λόγου, σ. 166).

Γαλλικά

Λόγοι αποτυχίας εκμάθησης των γαλλικών:

α. μεταβίβαση των παιδιών στην επόμενη τάξη με ανεπαρκείς γνώσεις

(μαθηταί αγνοούντες παντελώς τα γαλλικά..., κατατάσσονται εις την β' και την γ' τάξιν και απολύονται., σ. 167).

β. επιλογή μη κατάλληλων δασκάλων

(...δεν κατεβλήθη...η προσήκουσα επιμέλεια προς διάπλασιν και εκλογήν των κρατίστων διδασκάλων., σ. 167).

Βάσεις για την εκμάθηση της γλώσσας :

α. σωστή ανάγνωση και προφορά

β. γνώση της γραμματικής

γ. κατανόηση γραπτών κειμένων

Ο δάσκαλος οφείλει να είναι:

α. καλός γνώστης και των δύο γλωσσών

(...ή Έλλην...καλώς γινώσκων την γαλλικήν, ή Γάλλος καλός γινώσκων την ελληνικήν, σ. 169)

β. μη ανεκτικός στα λάθη

(...να μη επιτρέπη την ελαχίστην παρεκτροπήν από του ορθού, σ. 170)

Γεωγραφία

- Μέθοδοι

α. αναλυτική (...η από των καθ' όλου εις τα καθ' έκαστον, σ. 173).

β. συνθετική (...η από των καθ' έκαστον επί τα καθ' όλου, σ. 173).

- Α' τάξη

Γεωγραφία Ελλάδας

(...να διδαχθώσιν αι πρώται γεωγραφικαί γνώσεις...της πατρίδος, σ. 175).

- Μέσα απομνημόνευσης:
 - α. χαρτογραφία** (...εις το να παριστά επί πίνακος ό,τι έμαθε, σ. 176),
 - β. οδοιπορίες** (κατά φαντασίαν οδοιπορίαί, σ.176).

Β' τάξη:

Φυσική γεωγραφία

(...το σχήμα της γης, τας δύο αυτής κινήσεις...τας ημέρας και νύκτας..., σ. 176).

Γεωγραφία Ευρώπης

(...των κατοικούντων αυτήν διαφόρων εθνών ...των προϊόντων, του εμπορίου, της βιομηχανίας, και του πολιτισμού, σ. 177).

Γ' τάξη:

Γεωγραφία άλλων ηπείρων

(...αι κλιματικά διαφοραί και η φύσις της χώρας (έρημοι, στέππαι...)...προϊόντα, έθνη..., θρησκείαι, πολιτεύματα, σ.177).

Δ' τάξη:

Γεωγραφία Ελλάδος

(...διδασκαλία της γεωγραφίας της Ελληνικής χερσονήσου εν τη δυνατή λεπτομερεία και ακριβεία, σ. 178).

Ιστορία

Α' τάξη:

Αποφυγή εξέτασης της παγκόσμιας ιστορίας

(...το μεν πνεύμα της γυμνασιακής νεολαίας δεν είχε ακόμη τοσούτον ανεπτυγμένον...,...η διδακτέα ύλη είχε τοσαύτη, ώστε είχε αδύνατον να περιληφθή εις το πρόγραμμα..., σ. 182).

Β' τάξη:

Επικέντρωση στην ηθική και πνευματική ανάπτυξη του έθνους

(...να μην περιορίζεται εις την ξηράν και αχρωμάτιστον αφήγησιν των πολιτικών πράξεων, αλλά να λαμβάνη υπ' όψιν και την...γενομένην πνευματικήν και ηθικήν ανάπτυξιν ή κατάπτωσιν του έθνους, σ. 183).

Γ' τάξη:

Εξήγηση των γεγονότων

(...ο διδάσκαλος, χωρίς να παρεκτραπή εις ασαφή φιλοσοφήματα, να δίδη λόγον εύληπτον εις τους μαθητάς αυτού· διότι ούτως οδηγεί αυτούς εις την ορθήν κρίσιν των ιστορικών γεγονότων, σ. 184).

Δ' τάξη:

Όχι τόσο κριτική άποψη, αλλά μετάδοση στέρεων γνώσεων

(η κατά παν βήμα εξέτασις του κειμένου υπό κριτικήν άποψην...ου μόνον περιττή ματαιοσχολία, αλλά επιβλαβής διδασκαλία... πάσα...γνώσις πρέπει να μεταδίδηται ως βεβαία, σαφής και αναμφισβήτητος· διότι τοιαύτη μόνον είνε υγιεινή τροφή του πνεύματος, σ. 185).

Μαθηματικά

- **Διδασκαλία από τα απλά στα σύνθετα**

(...διδασκτική αρχή να χωρή τις από των απλουστέρων εις τα συνθετότερα, σ. 200).

- **Κατάρτιση δασκάλου με παιδαγωγικές και άλλες γνώσεις**

(...όπου συνέπεσε ο διδάσκαλος των μαθηματικών να είναι ανήρ παιδαγωγικός και κάτοχος ποικίλων άλλων γνώσεων, κατέστησε και το μάθημα εις τους πλείστους αγαπητόν και καρπούς παρήγαγεν αναλόγους των άλλων μαθημάτων, σ. 201).

- **Εξάσκηση μαθητών στη διανοητική εργασία**

(...να υποβοηθή τους μαθητάς...εις την διανοητικήν εργασίαν ή δι' επιμονής και επαναλήψεως, ή υπό άλλην όψιν ευληπτοτέραν παριστών τα διδαχθέντα, ή διά παραδειγμάτων, σσ. 201-202).

Φυσικά

- **Περιεχόμενο που εμφανίζεται από τρόπο στον κόσμο και στο οποίο στηρίζεται η ζωή**

(...δεν επιτρέπεται εις άνθρωπον πεπαιδευμένον να έχη παντελήν άγνοιαν των φυτών, των ζώων, των ορυκτών...των φυσικών και χημικών γνώσεων...τα δια του ηλεκτρισμού και ατμού παραγόμενα, σ. 203).

- **Εισαγωγή μαθήματος φυσικής ιστορίας**

(...η φυσική ιστορία αδύνατον να διδαχθῆ άνευ ζωολογικών και ορυκτολογικών πινάκων... απαιτούνται παραδείγματα..., οίον ζώα τεταριχευμένα, φυτολόγια ξηρά, συλλογή ορυκτών κ.α.τ., σ. 205).

Τεχνικά μαθήματα/χρόνος σπουδής

Σύγκριση γερμανικού και ελληνικού γυμνασίου

- Διδασκόμενα μαθήματα πέραν των υποχρεωτικών στη Γερμανία: η μουσική, η ιχνογραφία και η γυμναστική.
- Στην Ελλάδα: η γραμματική, η αριθμητική και παραγκωνίζεται η σωματική ανάπτυξη.

«Έν τοις γερμανικοίς γυμνασίοις μεταξύ των μαθημάτων των υποχρεωτικών περιλαμβάνονται... η γυμναστική, η μουσική, η ιχνογραφία... οι μαθηταί των ελληνικών σχολείων.. βασανίζονται δια της γραμματικής, της αριθμητικής» (σσ. 205-206).

Το σχολικό έτος των ελληνικών σχολείων διαρκεί 6 μήνες, ενώ των γερμανικών 9 μήνες.

Άγωγή ἐν τῷ Γυμνασίῳ

- Σκοπός του γυμνασίου: απόκτηση γνώσεων και προβιβασμός

«..ὅτι ἡ εἰς τι σχολεῖον φοίτησις..σκοπεύει εἴμη τὴν ἀπόκτηση γνώσεων ἰκανῶν πρὸς προβιβασμὸν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν καὶ πρὸς εὐδόκιμον ἀπόλυσιν ἀπὸ τοῦ σχολεῖου» (σ. 212).

Καθήκοντα μαθητών και υποχρεώσεις διδασκάλων

Οι υποχρεώσεις των μαθητών είναι εξωτερικές και εσωτερικές

«Και εξωτερικά μεν είνε η τάξις, η κοσμιότης, η ευπείθεια, εσωτερικά δέ η φιλαληθεία,, η επιμέλεια και η ευσυνειδησία ή χρηστότης» (σ. 214).

Επίπληξη του διδασκάλου σε τυχόν φλυαρία του μαθητού, ύβρη, ψεύδος, αντιγραφή από τους συμμαθητές του

«Ωσαύτως οφείλει ν'αποφεύγη τήν πικράν ειρωνίαν και τον χλευασμόν.. Φλυαρία των μαθητών διαρκούντος του μαθήματος. Τούτο διορθούται ουχί διά φωνών.. αλλά δι'απομακρύνσεως εις τόπον ιδιον των μάλιστα φλυαρούντων» (σσ. 226-231).

Ο διδάσκαλος να επιδεικνύει:

- Αγάπη
- Να μη δίνει διαταγές
- Να είναι ο ίδιος επιμελής και συνεπής
- Να καλλιεργεί τα αισθήματα της φιλοπατρίας και της ευσέβειας.

Ποινές ως ηθική διάπλαση του παιδιού

Ποινές: αποβολή, εργόποινον, κράτησις, ραβδισμός, μαστίγωση

Σκοπός της ποινής είναι η ηθική βελτίωση αυτού που φταίει και ο σωφρονισμός των άλλων μαθητών

Τα χαρακτηριστικά του διδασκάλου

Ο διδάσκαλος πρέπει:

- I. Να έχει επιστημονική διάπλαση
- II. Να επιδιώκει την αυτομόρφωση
- III. Να λαμβάνει γενική παιδεία
- IV. Να έχει ηθικό χαρακτήρα
- V. Να έχει άρτιο σώμα
- VI. Ευπρέπεια και κοσμιότητα
- VII. Επιμέλεια και ευσυνειδησία
- VIII. Να είναι φιλαλήθης
- IX. Να είναι δίκαιος και αμερόληπτος

Εξετάσεις

Τεσσάρων ειδών εξετάσεις:

- ✓ Εισιτήριες (Αι εισητήριοι εξετάσεις.. γυμνάσια)
- ✓ Ετήσιες (Αι δε ενιαύσαι ..προβιβασμόν)
- ✓ Μετεξετάσεις (Εντρεπόμενοι..τον Σεπτέμβριον)
- ✓ Απολυτήριες (..οι διανύσαντες το γυμνάσιον.. δοκιμασίαν)

Συμπεράσματα

- ❖ Σαφείς και εφαρμόσιμες παιδαγωγικές ιδέες
- ❖ Συνδυασμός γνώσης με παιδαγωγική κατάρτιση
- ❖ Όχι μηχανική αποστήθιση, ηθική διάπλαση
- ❖ Ο δάσκαλος συνιστά πρότυπο για το μαθητή
- ❖ «Χαλαρότητα» απέναντι σε ποινές

Βιβλιογραφία

Ισηγόνης, Α., 1968. «Πανταζίδης Ιωάννης», στο:
Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 4.
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ι. Πανταζίδης, Ι., 1889. *Γυμνασιακή
Παιδαγωγική*. Εν Αθήναις: Εκδ. Ανέστη
Κωνσταντινίδη.

Φούκας, Β., 2005. *Η παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (1837-1910): αναζητήσεις, θέσεις, προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Κοντοβά
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

